

59 משום לאו ועשה, וכי תקורא לשירה שרי, הכי נמי - כמו כן יהיה
 60 עובר בעשה ולא, שהרי גם בה נאמר (בראשית י"ט ט) 'ויאמר אלהים אל
 61 אברהם שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה'. מתרצת
 62 הגמרא: ה"מ קורשא פריה הוא אמר וצוה לאברהם בלבו, 'שרי
 63 אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה', שהרי נאמר הציווי
 64 בלשון נוכח לאברהם, 'לא תקרא', מה שאין כן בשינוי שמו של
 65 אברהם, נאמר הציווי בלשון סתמית 'ולא יקרא', משמע שאיסור זה
 66 נאמר לכל העולם.
 67 הגמרא שואלת שאלה נוספת: אלא מעתה, הקורא ליעקב יעקב
 68 הכי נמי - וכי כך נאמר שעובר בעשה ולא תעשה, שהרי נאמר בו
 69 (שם לה ט) 'לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך'. משיבה
 70 הגמרא: שאני ה"מ - שונה הדבר שם, 'הדר אהרריה קרא -
 71 שהכתוב עצמו חזר וקרא לו בשם 'יעקב' דכתיב - שכתוב לאחר
 72 מכן (שם מו א) 'ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה ויאמר יעקב
 73 יעקב', הרי שלאחר שכבר נקרא שמו ישראל קרא לו 'יעקב'.
 74 הגמרא מקשה קריאה נוספת: מתיב - הקשה רבי יוסי בר אבין
 75 ואתימא - ויש אומרים רבי יוסי בר יודא, נאמר (נחמיה טו ט) 'אתה
 76 הוא ה' האלהים אשר בחרת באברהם', הרי מוכח מכאן שנקרא
 77 'אברהם' גם לאחר שניתן לו השם 'אברהם'. מתרצת הגמרא: אמר
 78 ליה, ה"מ - שם, הנביא הוא דקא אמר מפורש לשבתייה דרחמנא ו-של
 79 הקב"ה, 'מא דהיה מעיקרא - מה שהיה בתחילה, שה' בחר בו עוד
 80 כשנקרא 'אברהם' בטרם שנתנה שמו לאברהם', שכבר אז היה
 81 חשוב בעיני ה'.

הדרן עלך מאימתי

פרק שני - היה קורא

84 פרק זה ממשיך לעסוק בידי קריאת שמע, ויבוארו בו דיני כוונתה,
 85 הפסק בקריאתה, סדר פרשיותיה, דיני הדקדוק בה ודיני הפטורים
 86 ממנה.

משנה

88 משנתנו מבארת את דיני הכוונה בקריאת שמע, ודיני הפסק
 89 בקריאתה ובברכותיה: ה"ה אדם קורא בתורה בפרשת קריאת שמע,
 90 ובעת קריאתו הגיע זמן המקרא ו-זמן קריאת שמע, אם פונו לבו,
 91 יצא ידי חובת קריאת שמע.
 92 הקורא את שמע וברכותיה ועומד בקריאתו בפסקים - בהפסקות
 93 שבין פרק לפרק, מפסיק ושואל בשלום אדם מפני הכבוד - אם אדם
 94 נכבד הוא שראוי להקדים לו שלום, ומשיב לו שלום אם שאל
 95 בשלום תחילה. ובאמצע הברכה או הפרק, שואל בשלום אדם רק
 96 מפני היראה - אם ירא שמה יהרגו, ומשיב לו שלום אם שאל
 97 בשלום, אך מפני הכבוד אינו מפסיק אפילו להשיב, דברי רבי מאיר.
 98 אך רבי יהודה אומר, באמצע הפרק, הוא שואל שלום מפני היראה,
 99 ומשיב שלום אפילו מפני הכבוד, אך אינו שואל מפני הכבוד.
 100 ובפסקים - בין הפרקים, שואל מפני הכבוד, ומשיב שלום לכל
 101 אדם אפילו אינו נכבד.
 102 אלו הן בין הפסקים, בין פרקה ראשונה של קריאת שמע לברכה
 103 שניה, בין ברכה שניה לשמע, בין פרשת שמע ליהיה אם שמוע,
 104 בין יהיה אם שמוע לויאמר, בין ויאמר לאמת ויצא. אך רבי
 105 יהודה אומר, בין ויאמר לאמת ויצא לא יפסיק.
 106 המשנה מבארת את טעם סדר הפרשיות: אמר רבי יהושע בן קרחה,
 107 למה קדמה פרשת שמע ליהיה אם שמוע, כדי שיקבל עליו אדם
 108 עול מלכות שמים תחלה בפרשת שמע, ואחר כך מקבל עליו עול
 109 מצות בפרשת ויהיה אם שמוע. ולמה קדמה פרשת ויהיה אם שמוע
 110 לויאמר, מפני שחיוב תלמוד תורה המוזכר בפרשת ויהיה אם שמוע,
 111 נהג בין ביום ובין בלילה, אך חיוב ציצית שבפרשת ויאמר אינו
 112 נהג אלא ביום בלבד.

1 לא היתה כוונת הכתוב שיעקב שם יעקב ממקומו לגמרי, שהרי
 2 הקדוש ברוך הוא הוסיף לקרותו כך גם אחר שאמר לו שלא יקרא
 3 עוד שמו יעקב, שנאמר כשירד יעקב למצרים (בראשית מו א), 'ויאמר
 4 אלהים לישראל במראות הלילה ויאמר יעקב יעקב הנני'. אלא
 5 בהכרח כך הכוונה, שיהיה שם ישראל עיקר ושם יעקב מפל לו,
 6 כמו כן יש לפרש הפסוק 'ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני
 7 ישראל מארץ מצרים', שאין הכוונה שתיעקר הזכרת יציאת מצרים
 8 לגמרי, אלא שתיזכר רק בטפילה לניסי ימות המשיח.
 9 חכמים מביאים הוכחה נוספת לשיטתם: וכן הוא אומר בענין
 10 הגאולה העתידה (ישעיה מ"ג ט-ט), 'אל תזכרו ראשונות וקדמוניות
 11 אל התבוננו הנני עושה חדשה עתה תצמח וגו'. מבארת הגמרא: מה
 12 שאמר הכתוב 'אל תזכרו ראשונות', זה הגאולה משעבוד מלכות
 13 בבל, מדי ויון, שלא יהיו הנסים שנעשו לעם ישראל בעת שנגאלו
 14 מהם נזכרים לעתיד לבוא, מפני גודל הנסים שיעשה ה' אז.
 15 'קדמוניות - הגאולה הקודמת להם, אל התבוננו' בה, זו יציאת
 16 מצרים, ודייק הכתוב לומר 'אל תתבוננו', שמשמעו שלא יתבוננו בה
 17 בעיון ובכינת הלב, אך מכל מקום יזכירו אותה, שהרי הזהירה התורה
 18 על זכירתה, שנאמר 'למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי
 19 חייך', וכמו שאמרו חכמים, אמנם עיקר התעסקותה תהיה בענין
 20 אותה הגאולה, שעליה נאמר 'הנני עושה חדשה עתה תצמח' -
 21 עתה אעשה נס חדש אשר לא עשיתי מעולם. תני - שנה רב יוסף
 22 ופירש את הפסוק 'הנני עושה חדשה וגו', זו מלחמת גוג ומגוג
 23 שיהיו בה נסים גדולים.
 24 ממשיכה הברייתא לבאר את דברי חכמים שהנסים האחרונים
 25 ישכחו את הראשונים: משל למה הדבר דומה, לאדם שהיה מולך
 26 בדרך ופגע בו זאב וניצל ממנו, והיה מספר והולך מעשה זאב.
 27 פגע בו ארי וניצל ממנו, והיה מספר והולך מעשה ארי, מפני
 28 שקשה יותר להניצל ממנו מאשר מזאב, פגע בו נחש וניצל ממנו,
 29 שכח מעשה שניהם והיה מספר והולך מעשה נחש, כי מנחש יותר
 30 קשה להניצל, מפני שהוא מועד להזיק יותר מכלום. אף כן ישראל,
 31 צרות אחרונות משבחות את הראשונות.
 32 ממשכים חכמים לבאר מקראות נוספים כשיטתם: אברהם הוא
 33 אברהם - אף שנשתנה שמו מאברהם לאברהם, כמו שנאמר (בראשית
 34 י"ט ט) 'ולא יקרא עוד את שמך אברהם והיה שמך אברהם', מכל מקום
 35 לא נעקר שמו הראשון, אלא שבתחלה נקרא שמו 'אברהם' על שם
 36 שנעשה אב (-מורה ומנהיג) לארץ, שהם אנשי מדינתו, ולכפוף -
 37 לאחר שנימול, נעשה אב לכל העולם כולו, כמו שנאמר (בראשית י"ח
 38 ט) 'והיית לאב המון גוים', נמצא שאין שמו הראשון סותר לשמו
 39 האחרון, שהלא גם כאשר נעשה אב לכל העולם עדיין הינו אב
 40 לארם שבכלל מאתיים מנה, וכשם שלא נעקר השם 'אברהם', כמו כן
 41 מה שנאמר 'ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ
 42 מצרים', אין משמעו שתיעקר הזכרת יציאת מצרים לגמרי.
 43 הוכחה נוספת: שרי היא שרה - גם שרה שנשתנה שמה מ'שרי'
 44 ל'שרה', כמו שנאמר (שם י"ט ט) 'ויאמר אלהים לאברהם שרי אשתך
 45 לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה', לא נעקר שמה הראשון,
 46 אלא שבתחלה נקראה 'שרי' על שם שנעשית שרי לאומתה - רק
 47 לבני מקומה ושכן הוא משמעות השם 'שרי' בלשון יחיד, כמו שרתיו,
 48 ולכפוף נעשית שרה לכל העולם כולו.
 49 הגמרא מביאה תנאים החולקים על חכמים וסוברים שהשם 'אברהם'
 50 נעקר לגמרי: תני בר קפרא, כל הקורא ומכנה לאברהם אבינו
 51 'אברהם', עובר בעשה, כי לדעתו נעקר ממנו שמו הראשון, שנאמר
 52 (שם י"ט ט) 'והיה שמך אברהם', ומאחר שדבר זה נאמר על ידי הקב"ה,
 53 הרי זה כמצות עשה שיש לקרותו בשם זה דווקא ולא בשמו הקודם.
 54 רבי אליעזר אומר, עובר בלאו, שנאמר (שם) 'ולא יקרא עוד [את]
 55 שמך אברהם'.
 56 הגמרא מבררת את דברי בר קפרא ורבי אליעזר. שואלת הגמרא:
 57 אלא מעתה לדברי תנאים אלו שאמרו שאמירתו של הקב"ה
 58 לאברהם 'ולא יקרא עוד את שמך וגו' וכן 'והיה שמך וגו' יש בה

גמרא

1 שנינו במשנה, היה קורא בתורה והגיע זמן המקרא, אם כוון לבו יצא.
 2 ולכאורה הפירוש הוא שהתכוון לצאת ידי חובת קריאת שמע.
 3 מדייקת הגמרא: **שָׁמַע מְנַה** – משמע מהלכה זו, **מְצוֹת צְרִיכוֹת**
 4 **כְּוֹנָה** – שיעשה אותן האדם לשם המצוה, ואם לא כוון לא יצא,
 5 ושלא כדעת רבה (ר"ה ח), שמצוות אינן צריכות כוונה. דוחה הגמרא:
 6 אין להביא מכאן ראייה שלא כרבה, כי לשיטתו אפשר לפרש, **מֵאִי**
 7 (ומה הכוונה) **אִם כְּוִינָא לְבִי יצא**, שהתכוין לְקְרוֹת בתורה סתם, אך
 8 אין צריך שיכוין לצאת ידי חובת קריאת שמע.
 9 מקשה הגמרא: וכי אפשר לפרש שהתכוין לְקְרוֹת, וְהָא קָא קְרִי –
 10 הרי ודאי שהוא קורא. מתרצת הגמרא: משנתנו עוסקת בְּקוֹרֵא על
 11 מנת לְהִגִּיה את הספר משעויות, שאינו מתכוין אפילו לקריאה, ועל
 12 כן צריך לכוין לקרות.
 13 הגמרא מביאה מחלוקת האם קריאת שמע נאמרת בכל לשון: תָּנּוּ
 14 **רַבְּנָן, קְרִיאַת שְׁמַע צְרִיכָה שְׁתִּיקָא כְּכַתְּבָה** – בלשון הקודש, דְּבַרְיָ
 15 **רַבִּי. וְחַכְמִים אוֹמְרִים**, קוראה **כְּכֹל לְשׁוֹן** שירצה. שואלת הגמרא:
 16 **מֵאִי טַעְמֵיהּ** (מהו טעמו) דְּרַבִּי. משיבה הגמרא: כיון דְּאָמַר קְרֵא
 17 בפרשת שמע (דברים 10) **וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה**, משמע שאף באמירתם
 18 **כְּהוּיָתֵן יְהוֹ** – יהיו כפי שהם כתובים, דהיינו בלשון הקודש דווקא.
 19 שואלת הגמרא: וְרַבְּנָן הסוברים שקריאת שמע נאמרת בכל לשון,
 20 **מֵאִי טַעְמֵיהוּ** – מהו טעמם. משיבה הגמרא: כיון דְּאָמַר קְרֵא (שם 10)
 21 **'שְׁמַע'**, משמע שתאמר **כְּכֹל לְשׁוֹן שְׁאֵתָה שׁוֹמְעַ** (ומבין).
 22 הגמרא מבררת מה ילמד כל אחד מזהנאמים מפסוקו של השני.
 23 מקשה הגמרא: וְלְרַבִּי נָמִי, הָא (הרי) **כְּתִיב 'שְׁמַע'** שמשמע בכל
 24 לשון, ומה ידרוש הוא מפסוק זה. מתרצת הגמרא: הפסוק הָהוּא
 25 **מְבַעֵי לִיה** – נצרך לרבי, לדרוש ממנו **הַשְׁמַע לְאוֹנִיךָ מַה שְׁאֵתָה**
 26 **מוֹצִיא מִפִּיךָ**, כשיטת רבי יוסי להלן (טו). שהקורא את שמע ולא
 27 השמיע לאזנו לא יצא. מבררת הגמרא: וְרַבְּנָן הדורשים 'שמע' לענין
 28 שנאמרת בכל לשון, מנין ידרשו שצריך להשמיע לאזנו. משיבה
 29 הגמרא: רבנן **כְּרִי לְהוּ כְּמֵאן דְּאָמַר** במשנה שם שאף אם לא
 30 **הַשְׁמִיעַ לְאוֹנו יצא**.
 31 מקשה הגמרא עוד: וְלְרַבִּי נָמִי הָא כְּתִיב 'וְהָיוּ', ומשם דרש רבי
 32 שקריאת שמע נאמרת רק בלשון הקודש, ומה ידרשו הם מפסוק זה.
 33 מתרצת הגמרא: הפסוק הָהוּא **מְבַעֵי לְהוּ** – נצרך לחכמים, לדרוש
 34 **שְׁלֵא יִקְרֵא קְרִיאַת שְׁמַע לְמַפְרַע** – מן הסוף להתחלה כגון 'ובשערין
 35 ביתך מזוחות', אלא יהיו הדברים נקראים כסדר שהם כתובים.
 36 שואלת הגמרא: וְרַבִּי הדורש מ'והיו' שקריאת שמע בלשון הקודש,
 37 **שְׁלֵא יִקְרֵא לְמַפְרַע מְנַא לִיה** – מנין לו דין זה. משיבה הגמרא: לרבי
 38 **נִפְקָא לִיה** (יִצָּא לו דין זה) **מ'דְּבָרִים הַדְּבָרִים'** – מהאות ה"א
 39 שנוספה בתיבת 'הדברים', משמע שצריך לומר את 'הדברים' כסדר
 40

41 שהם כתובים.
 42 שואלת הגמרא: וְרַבְּנָן הלומדים שצריך לקרוא כסדר מתיבת 'והיו',
 43 מה ידרשו מהאות ה"א שבתיבת 'הדברים'. משיבה הגמרא: חכמים
 44 **'דְּבָרִים הַדְּבָרִים'** לא דְרִישִׁי – אין הם דורשים מכך דבר, שלא משמע
 45 להם שזהו ייתור לדרשה.
 46 הגמרא דנה בדברי רבי ורבנן. מבררת הגמרא: **לְמִימְרָא** – האם ניתן
 47 להוכיח מכאן דְּרַבִּי רַבִּי דְּכָל הַתּוֹרָה בּוֹלָה כְּכֹל לְשׁוֹן נְאֻמָּה –
 48 שאפשר לקרואה בבית הכנסת בכל לשון. ומנין שיסבור רבי כן, דְּאִי
 49 **כְּלִשׁוֹן תְּקוּנָא נְאֻמָּה** לקרותה, אם כן 'והיו' דְּכַתְּב רַחֲמֵנָא לְמַה
 50 לִי – מדוע נצרכה התורה לכתוב 'והיו' וללמד שקריאת שמע נאמרת
 51 רק בלשון הקודש כדרשת רבי, הרי פשוט שדינה ככל התורה. דוחה
 52 הגמרא: אין להביא ראייה מכאן, כי אף אם לרבי כל התורה נאמרת
 53 דווקא בלשון הקודש, **אִיצְטְרִיךְ** – צריך פסוק ללמדנו שאף בקריאת
 54 שמע הדין כן, **מְשׁוּם דְּכַתְּבִיב בַּה 'שְׁמַע'**, והיינו דורשים זאת כחכמים
 55 שהיא נאמרת בכל לשון, על כן נאמר 'והיו'.
 56 מבררת הגמרא: **לְמִימְרָא** – האם ניתן להוכיח מכאן דְּרַבִּי רַבְּנָן
 57 **דְּכָל הַתּוֹרָה בּוֹלָה כְּלִשׁוֹן תְּקוּנָא** דווקא נְאֻמָּה לקרותה בבית
 58 הכנסת. ומנין שיסברו חכמים כן, דְּאִי **כְּלִשׁוֹן תְּקוּנָא** – שאם תעלה
 59 על דעתך שלשיטתם התורה כולה **כְּכֹל לְשׁוֹן נְאֻמָּה** לקרותה, אם
 60 כן **'שְׁמַע'** דְּכַתְּב רַחֲמֵנָא לְמַה לִי – מדוע נצרכה התורה לכתוב
 61 'שמע' וללמד שקריאת שמע נאמרת בכל לשון כדרשת חכמים, הרי
 62 פשוט שדינה ככל התורה. משיבה הגמרא: אין להביא מכאן ראייה,
 63 כי אף אם לחכמים כל התורה נקראת בכל לשון, **אִיצְטְרִיךְ** – צריך
 64 פסוק ללמדנו שאף בקריאת שמע הדין כן, **מְשׁוּם דְּכַתְּבִיב בַּה 'וְהָיוּ'**,
 65 והיינו דורשים זאת כרבי שהיא נאמרת רק בלשון הקודש, על כן
 66 נאמר 'שמע'.
 67 הגמרא מביאה מחלוקת עד היכן צריך לכוין בקריאת שמע: תָּנּוּ
 68 **רַבְּנָן**, נאמר בפרשת קריאת שמע (דברים 10) **וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר**
 69 **אָנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל לְבַבְךָ**. דורשת הברייתא, **וְהָיוּ** משמע שיהיו
 70 הדברים כהויותן, **שְׁלֵא יִקְרֵא לְמַפְרַע**. עוד דורשת הברייתא, וְהָיוּ
 71 **הַדְּבָרִים וגו' עַל לְבַבְךָ**, משמע שצריכה אמירת הדברים כוונת הלב
 72 בפירוש המילות. ואילו נאמר כן **כְּבֹל הִייתִי לומר שְׁתִּיקָא כָּל**
 73 **הַפְּרָשָׁה** הראשונה **צְרִיכָה כְּוֹנָה**, תְּלַמּוּד לִזְמַר – ללמדנו שאין
 74 הדבר כן הוסיפה התורה **וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה**, ללמד **שְׁעַד כְּאֵן** – עד
 75 תבות 'על לבבך' שבסוף פסוק זה **צְרִיכָה** אמירת הפרשה **כְּוֹנָה**, אך
 76 **מְכַאן וְאִילָךְ אִין צְרִיכָה כְּוֹנָה**, דְּבַרִּי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר.
 77 אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, הָרִי הוּא אוֹמַר – הרי הכתוב אומר בהמשך
 78 הפסוק,
 79

לדבר בס', כלומר אנמירו גנייכו תורה כי היכי דליגדכו פתו –
 למדו את בניכם דברי תורה כדי שידברו בהם ויקראום תמיד.
 ברייתא נוספת בענין כוונת הלב בקריאת שמע: תנו רבנן, 'שמע
 ישראל ה' אלהינו ה' אחד' (דברים 10), עד כאן – עד סוף פסוק זה
 בלבד צריכה קריאת שמע כוונת הלב לפירוש המילות, דברי רבי
 מאיר. מסיקה הגמרא: אמר רבא, הלכה ברבי מאיר.
 הגמרא מפרטת כיצד יש לכון בתבנית 'אחד' שבקריאת שמע: תניא,
 סומכוס אומר, כל המאריך בתיבת 'אחד' שבקריאת שמע ומכוון
 לבו ליחוד ה', מאריך לו ימיו ושנותיו. אמר רב אחא בר יעקב,
 ובדל"ת – כוונת סומכוס היא שאריך באות דל"ת ולא באות ח"ת,
 כיון שאם עדיין לא התחיל בהגיית הדל"ת בסוף התיבה לא נשמע
 מדבריו שמיחד את ה', ומה תועיל הארכתו. מוסיפה הגמרא: אמר
 רב אחא, ובלבד שלא יחטוף פת"ת – אף שיש להאריך רק בדל"ת,
 מכל מקום לא ימהר משום כך בקריאת החי"ת לאמרה בשווא ולא
 בקמץ.
 מעשה בענין זה: רבי ירמיה הוה יתיב קמיה דרבי [תניא בר אבא]
 – היה יושב לפני רבי חייא בר אבא, תנייה דתנה מאריך טובא –
 ראהו רבי חייא שהיה מאריך הרבה בתיבת 'אחד'. אמר ליה – אמר
 לו רבי חייא, בין דאמליכתייה – כיון שהארכת להמליך את ה'
 בשיעור שתחשוב בליכך שהוא אחד למעלה ולמטה – בשמים
 ובארץ, ולא רבע רוחות השמים, תו לא צריכתי – שוב אינך צריך
 להאריך עוד.
 הלכה נוספת בענין כוונה בקריאת שמע: אמר רב נתן בר מר עוקבא
 אמר רב יהודה, אף לדעת בית הלל לעיל (א) שקורא אדם קריאת
 שמע כשהוא עוסק במלאכתו או מהלך בדרך, מכל מקום מודים הם
 שאת הפסוק 'על לבבך' צריך לומר בעמידה – שיעמוד מהילוכו או
 יפסיק ממלאכתו כדי לאמרו בכוונה. שואלת הגמרא: 'על לבבך'
 סלקא דעתך – וכי תעלה על דעתך לומר שרק פסוק זה צריך
 עמידה. מבארת הגמרא: אלא אימא – אלא כך תפרש, מתחילת
 פרשת שמע עד 'על לבבך' בעמידה, מפאן ואילך לא צריך עמידה.
 ממשיכה הגמרא, ורבי יוחנן אומר, כל הפרשה הראשונה בולה
 צריכה שתיאמר בעמידה. מוסיפה הגמרא: ואודא רבי יוחנן
 למעמיה – ורבי יוחנן הולך בזה לשיטתו, דאמר רבה בר בר חנה
 אמר רבי יוחנן, הלכה ברבי אחא אמר משום רבי יהודה שכל
 פרשה ראשונה צריכה כוונת הלב, כמובא לעיל, ועל כן הוא סובר
 שצריך לעמוד באמירת כל הפרשה כדי שיוכל לכוון בה.
 הגמרא מביאה כיצד היה רבי קורא את שמע: תנו רבנן, 'שמע
 ישראל ה' אלהינו ה' אחד', אמירת פסוק זה בלבד זו קריאת שמע
 של רבי יהודה הנשיא.
 אמר ליה רב לרבי חייא, לא חוינא ליה לרבי דמקבל עליה מלכות
 שמים – לא ריתוי את רבי מקבל עליו מלכות שמים וקורא קריאת
 שמע, שהרי התחיל לשנות לתלמידיו לפני שהגיע זמן קריאתה,
 וכשהגיע הזמן לא ריתויה מפסיק לקוראה. אמר ליה רבי חייא, בר
 פהתי – בן גדולים, בשעה שמעביר רבי רדיו על פניו הוא קורא את
 שמע ומקבל עליו עול מלכות שמים.
 מבררת הגמרא: האם היה רבי חזון וגומרה לקריאת שמע לאחר
 סיים לשנות לתלמידיו, או אינו חזון וגומרה. הגמרא משיבה
 שנחלקו בזה: בר קפרא אומר אינו חזון וגומרה, רבי שמעון ברבי
 אומר חזון וגומרה.
 אמר ליה בר קפרא לרבי שמעון ברבי, בשלמא לדידי דאמינא –
 מובן הדבר לשיטתי שאמרת שרבי אינו חזון וגומרה לקריאת שמע
 לאחר לימודו, דתיינו דמהדר רבי אשמעתא דאית בה יציאת
 מצרים – מטעם זה מחפש רבי בכל יום ללמוד הלכה שמזכרת בה
 יציאת מצרים, שהרי אינו אומר פרשת יציאת וברכת אמת ויציב
 שבהן מקיימים מצות זכירת יציאת מצרים. אלא לדידה דאמרת
 חזון וגומרה – אבל לשיטתך שרבי חזון אחר לימודו וגומר את
 קריאת שמע, קשה למה ליה לאהדורי – למה לו לחפש להזכיר את
 יציאת מצרים בלימודו. מתרצת הגמרא: אף אם חזון רבי לגמור את

יהיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה תיום על לבבך, ומשמע שכל
 מה שאצווך היום גם מכאן ואילך דהיינו המשך הפרשה, יהיה על
 לבבך, מפאן אתה למד שכל הפרשה הראשונה בולה צריכה
 כוונה.
 מוסיפה הגמרא: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, הלכה ברבי
 עקיבא.
 לשון אחרת בדברי רבה בר בר חנה: איכא דמתני לה אהא – יש
 ששנו את דברי רבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן לגבי ברייתא זו,
 דתניא, הקורא את שמע צריך שיכוין את לבו לפירוש המילות
 בכל שלשת הפרשות. אך רבי אחא אמר משום רבי יהודה אומר, בין
 שכוון לבו בפרק ראשון דהיינו בפרשת שמע, שוב אינו צריך לכוון
 עוד. ועל כך שנו, אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, הלכה
 ברבי אחא שאמר משום רבי יהודה.
 ברייתא נוספת בדין כוונת הלב בקריאת שמע: תניא איך – שנינו
 עוד בברייתא אחרת, נאמר בפרשת שמע (דברים 10) 'יהיו הדברים
 האלה, ומשמע שיהיו הדברים כפי שהם, שלא יקרא למפרע. עוד
 נאמר שם 'על לבבך', כלומר שצריכים הדברים כוונת הלב. ונחלקו
 בהלכה זו, רבי זוטרא אומר, עד כאן – בפרשה ראשונה, מצות
 כוונה, מפאן ואילך – בפרשה שניה, מצות קריאה. רבי יאשיה
 אומר, עד כאן מצות קריאה, מפאן ואילך מצות כוונה. והגמרא
 הולכת ומבארת את דעת שניהם.
 שנינו בשם רבי זוטרא, עד כאן מצות כוונה, מכאן ואילך מצות
 קריאה. עתה מבינה הגמרא בדבריו שבפרשה ראשונה אין צריך
 קריאה בפה, אלא כוונה בלבד. מקשה הגמרא: מאי שנא מפאן
 ואילך – במה שונה הפרשה הבאה דהיינו והיה אם שמוע, שיש בה
 מצות קריאה בפה כיון דכתיב בה (דברים יא ט) 'לדבר בם', הכא נמי
 – גם בפרשה ראשונה הא (הרי) כתיב בה (שם 10) 'ודברת בם',
 ומדוע יוצא בה בכוונה בלבד. מתרצת הגמרא: לעולם גם פרשה
 ראשונה צריכה קריאה בפה, ורבי זוטרא הכי קאמר – כך היתה
 כוונתו לומר, עד כאן – בפרשה ראשונה, מצות כוונה וקריאה,
 מפאן ואילך – בפרשה שניה, יש רק מצות קריאה בלא מצות כוונה.
 מקשה הגמרא: ומאי שנא עד כאן – ובמה שונה פרשה ראשונה
 שיש בה מצות כוונה וקריאה כיון דכתיב בה 'על לבבך' וכן כתוב
 בה 'ודברת בם', התם נמי הא כתיב בה 'לדבר בם', ואם כן גם שם
 (שם יא ט) 'על לבבכם' מלבד הנאמר בה 'לדבר בם', ואם כן גם שם
 צריך כוונת הלב. מתרצת הגמרא: תהוא – הפסוק 'על לבבכם'
 שבפרשה שניה מקעי ליה – נצרך ללמוד ממנו לברבי יצחק,
 דאמר, נאמר (שם) 'ושמתם את דברי אלה על לבבכם וגו' וקשרתם
 אתם לאות על ידכם' דהיינו שיש לשים פרשה זו בתפילין, ולמדנו
 מתיבות 'על לבבכם', צריכה שתהא שימה כנגד הלב – שצריך
 להניח את התפילין בגובה היד כנגד הלב, ונמצא פסוק זה אינו
 עוסק בדיני אמירה וכוונה בקריאת שמע אלא במקום הנחת תפילין.
 ביאר דעת רבי יאשיה: אמר מר, רבי יאשיה אומר, עד כאן –
 בפרשה ראשונה, מצות קריאה, מפאן ואילך – בפרשה שניה,
 מצות כוונה, ומשמע לכאורה מדבריו שבפרשה ראשונה אין צריך
 כוונה. מקשה הגמרא: מאי שנא מפאן ואילך – במה שונה פרשה
 שניה שיש בה מצות כוונה משום דכתיב בה 'על לבבכם', הכא
 נמי – גם בפרשה ראשונה הא (הרי) כתיב 'על לבבך'. מתרצת
 הגמרא: הכי קאמר – כך היתה כוונתו לומר, עד כאן – בפרשה
 ראשונה יש מצות קריאה וכוונה, מפאן ואילך – בפרשה שניה יש
 מצות כוונה בהרהור בלבד בלא קריאה.
 מקשה הגמרא: ומאי שנא עד כאן – ובמה שונה פרשה ראשונה
 שיש בה מצות קריאה וכוונה כיון דכתיב בה 'על לבבך' וכן 'ודברת
 בם', התם נמי – גם בפרשה שניה הא כתיב 'על לבבכם' וכן 'לדבר
 בם', ומדוע אין בה מצות קריאה. מתרצת הגמרא: לרבי יאשיה
 תהוא – הפסוק 'לדבר בם' שבפרשה שניה, אינו עוסק בדין קריאת
 שמע, אלא בדין תורה פתיב – במצות לימוד תורה הוא נאמר,
 והכי קאמר דקמנא – וכך אמרה התורה, 'למדתם אתם בניכם

32 שוכב פרקדן כשהוא מוטה מעט על צידו וקורא קריאת שמע.
 33 מיישבת הגמרא: **שְׂאֵנֵי רַבִּי יוֹחָנָן** – דינו של רבי יוחנן שונה, כיון
 34 **דְּבַעַל פְּשֵׁר הוֹה** ו-היהו, וכיון שקשה לו לשכב ממש על צידו הותר
 35 לו לקרוא כך.
 36 שנינו במשנה: **וּבְפָרְקִים – בֵּין הַפְּרָקִים, שׁוֹאֵל וְכוּ'** שלום מפני הכבוד
 37 ומשיב וכו', דברי רבי מאיר. שואלת הגמרא: **מְשִׁיב מַחְמַת מַאי** –
 38 מחמת איזו שאלת שלום התיר רבי מאיר להשיב בפרקים, **אֵילִימָא**
 39 **מִפְּנֵי הַכְּבוֹד** – אם תאמר שהתיר להשיב שלום לאדם נכבד, אם כן
 40 קשה, **הִשְׁתָּא מְשָׁאֵל שְׂאִיל** – הרי אפילו לשאול בשלמו התיר רבי
 41 מאיר, **אֲהִדְוִי מִבְּעִיא** – וכי צריך לומר שמותר להשיב לו.
 42 ממשיכה הגמרא בשאלתה: ואם לא נאמר כן **אֵלָא** נפרש **שׁוֹאֵל**
 43 שלום **מִפְּנֵי הַכְּבוֹד** ומשיב **שְׁלוֹם לְכָל אָדָם** אף אם אינו נכבד, אם
 44 כן **אֵימָא סִיפָא** – כיצד תבאר את האמור בהמשך דברי רבי מאיר,
 45 **וּבְאֲמַצְע** הפרק **שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הִירָאָה** ומשיב, ואף כאן יש להקשות
 46 **מְשִׁיב מַחְמַת מַאי** – מחמת איזו שאלת שלום מותר להשיב, **אֵילִימָא**
 47 **מִפְּנֵי הִירָאָה** – אם תאמר שמותר להשיב לאדם מנמו, **הִשְׁתָּא**
 48 **מְשָׁאֵל שְׂאִיל** – הרי אפילו לשאול בשלמו מותר, **אֲהִדְוִי מִבְּעִיא** –
 49 וכי צריך לומר שמותר להשיבו. ו**אֵלָא** אם נפרש את הסיפא כך,
 50 ובאמצע שואל מפני היראה ומשיב אף **מִפְּנֵי הַכְּבוֹד**, אם כן דברי רבי
 51 מאיר היינו כדבריו **דְּרַבִּי יְהוּדָה, דִּתְנִן** במשנתנו, **רַבִּי יְהוּדָה אָמַר,**
 52 **בְּאֲמַצְע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הִירָאָה** ומשיב אף **מִפְּנֵי הַכְּבוֹד, וּבְפָרְקִים**
 53 **שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַכְּבוֹד** ומשיב **שְׁלוֹם לְכָל אָדָם,** ואם כך במה נחלקו.
 54 מתרצת הגמרא: לעולם 'משיב' שנקט רבי מאיר בדין בין הפרקים
 55 היינו משיב מפני הכבוד, ומה שהקשית שלפי זה אין בכך חידוש
 56 שהרי אפילו לשאול מפני הכבוד מותר, **חֲפוּרֵי מַחְסְרָא** – משנתנו
 57 חיסרה בלשונה, **וְהָכִי קָתְנֵי** – וכך יש לשנותה, **בְּפָרְקִים שׁוֹאֵל מִפְּנֵי**
 58 **הַכְּבוֹד, וְאִין צְרִיךְ לומר שְׁהוּא מְשִׁיב** מפני הכבוד, ואכן אין בכך
 59 כל חידוש. **וּבְאֲמַצְע** הפרק **שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הִירָאָה, וְאִין צְרִיךְ לומר**
 60 **שְׁהוּא מְשִׁיב** מפני היראה, **דְּבָרֵי רַבִּי מַאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר,**
 61 **בְּאֲמַצְע** הפרק **שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הִירָאָה** ומשיב אף **מִפְּנֵי הַכְּבוֹד,**

1 שמע לאחר לימודו, הוא חיפש ללמוד בכל יום הלכה מענין יציאת
 2 מצרים **כְּדִי לְהַזְכִּיר וְיִצְיֵאת מִצְרַיִם בְּזִמְנָה** – בזמן קריאת שמע.
 3 לעיל פסק רבא כרבי מאיר שאין צריך כוונה אלא בפסוק ראשון.
 4 הגמרא חוזרת לעסוק בענין זה: **אָמַר רַבִּי אֵילָא בְּרִיהַ דְּרַב שְׁמוּאֵל**
 5 **בַּר מִרְתָּא מְשִׁמְיָה דְּרַב, אִם אָמַר אָדָם 'שְׁמַע וְיִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה'**
 6 **אֶחָד** בכוונת הלב, ולאחר מכן **נֶאֱמַר בְּשִׁינָה** ואמר את המשך
 7 הפסוקים בלי כוונה, **יִצָא,** שאין חובת כוונה אלא בפסוק ראשון.
 8 הגמרא מביאה מעשים באמוראים שנהגו כהלכה זו: **אָמַר לִיהַ רַב**
 9 **נַחְמָן לְרֵדוּ עֲבָדֶיהּ** ו-עברו, אם רואה אתה שאני מתנמנם בקריאת
 10 שמע, **בְּפִסְקָא קָמָא צַעֲרָן** – בפסוק הראשון צערני עד שאתערור
 11 היטב ואומרנו בכוונה, **מִפִּי לֹא תִצְעֲרָן** – ויותר מפסוק זה אל
 12 תצערני.
 13 **אָמַר לִיהַ רַב יוֹסֵף לְרַב יוֹסֵף בְּרִיהַ דְּרַבָּה** – אמר לו רב יוסף לרב
 14 יוסף בן רבה, **אֲבוּךָ הִיכִי הוֹה עָבִיד** – כיצד היה נוהג רבה אביך
 15 בכוונת קריאת שמע. **אָמַר לִיהַ, בְּפִסְקָא קָמָא הוֹה קָא מִצְעַר**
 16 **נַפְשִׁיָה** – בפסוק ראשון היה מצער את עצמו כדי שיתערור היטב
 17 ויקראנו בכוונת הלב, **מִפִּי לֹא הוֹה מִצְעַר נַפְשִׁיָה** – ויותר מכך לא
 18 היה מצער עצמו.
 19 הלכה באופן אמירת קריאת שמע: **אָמַר רַב יוֹסֵף, הַשׁוֹכֵב פְּרָקְדָן** –
 20 על גבו ופניו למעלה, **לֹא יִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע,** כיון שמקבל עליו
 21 מלכות שמים דרך שררה וגאווה. מקשה הגמרא: **מִקְרָא הוּא דִּלָּא**
 22 **לִיקְרִי** – וכי רק קריאת שמע אסור לקרוא פרקדן, **הָא מִינְנָא שְׁפִיד**
 23 **דְּמִי – אַךְ לִישָׁן כִּךְ מוֹתֵר, וְהָא וְהִרִין רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי לִיּוֹם אֲמַאן**
 24 **דְּגַנִּי אֲפָרְקִיד** – היה מקלל את מי שישן על גבו ופניו למעלה, כיון
 25 שאם יתקשה אברו בתוך שנתו הוא יראה לרבים וזו דרך גנאי, ואם
 26 כן גם לישן כך אסור. מתרצת הגמרא: **אָמַרִי, מִינְנָא כִּי מְצַלִּי שְׁפִיד**
 27 **דְּמִי** – לישן פרקדן כשהוא מוטה מעט על צידו מותר, אך **מִקְרָא** –
 28 בקריאת שמע, **אִף עַל גַּב דְּמְצַלִּי נְמִי אֲסוּר** – אף שהוא מוטה מעט
 29 על צידו אסור לשכב פרקדן כיון שזו דרך גאווה, ובאופן זה דיבר רב
 30 יוסף.
 31 מקשה הגמרא: **וְהָא רַבִּי יוֹחָנָן מְצַלִּי וְקָרִי** – והרי רבי יוחנן היה